

Vijfde Voortgangsrapportage PMR/750ha

Vastgesteld door het Bestuurlijk Overleg PMR/750ha op 10 maart 2009

Als eerste aanspreekpunt voor het Programma PMR/750ha heeft de provincie Zuid-Holland samen met haar bestuurlijke partners de Stadsregio Rotterdam en de gemeente Rotterdam afspraken gemaakt over de onderlinge taak- en rolverdeling en samenwerking en deze vastgelegd in een programmabeheersstructuur (zie bijlage 1). Sluitstuk daarvan is de Administratieve Organisatie, waarbij op productniveau de voorwaarden worden geschapen voor eenduidigheid in sturing, control, administratie en informatiestromen.

Verslagperiode Vijfde Voortgangsrapportage

Deze Vijfde Voortgangsrapportage PMR/750ha heeft betrekking op de periode van 1 juli tot en met 31 december 2008. Voor het programma en de deelprojecten volgt een beschrijving van de voortgang van de mijlpalen over de genoemde verslagperiode, waarna ook een korte doorkijk volgt voor de komende periode. In een paragraaf 'planning' wordt voor alle deelprojecten inzicht gegeven in de mijlpalen tot en met eind 2010.

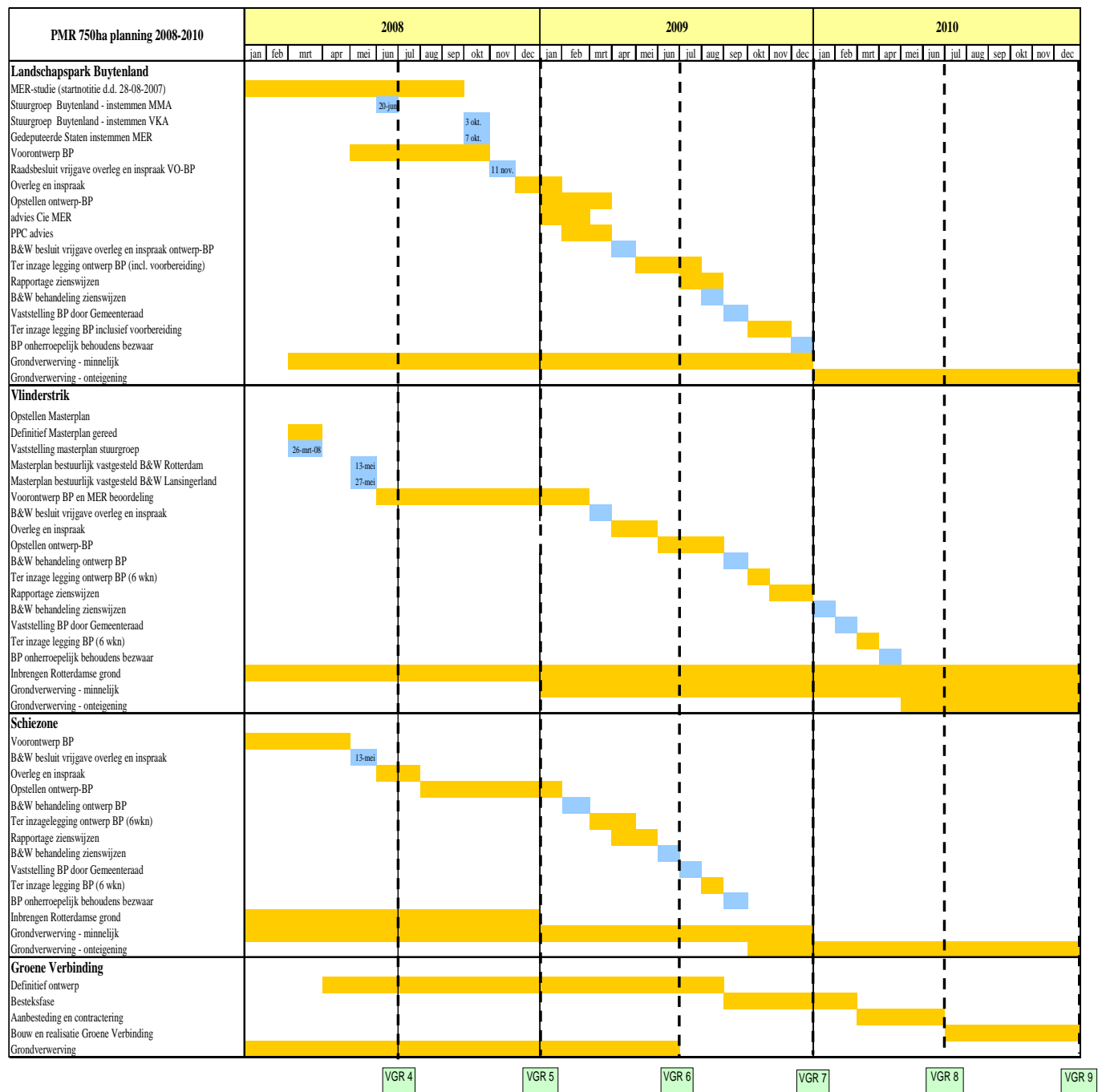
Communicatie Programma PMR/750ha

De vier deelprojecten van het Programma PMR/750ha hebben zich in september 2008 aan bewoners en potentiële recreanten gepresenteerd in stands op de informatiedag Buytenland in Albrandswaard en op de Wereldhavendagen in Rotterdam. Op 15 oktober 2008 zijn statenleden, gemeenteraadsleden, leden van de regioraad en andere bestuurders geïnformeerd over de laatste stand van zaken van de vier projecten tijdens een werkbezoek 'OP WEG naar duurzaam groen' aan de groengebieden van PMR/750ha.

Voor de vier groenprojecten zijn informatiepanelen vervaardigd die gebruikt kunnen worden tijdens evenementen en andere bijeenkomsten. Zo organiseert het Havenbedrijf Rotterdam vanaf december 2008 en in januari en februari 2009 roadshows langs gemeentehuizen waar het Programma PMR/750 hectare natuur- en recreatiegebied via informatiepanelen en schriftelijk materiaal wordt gepresenteerd. Via de website www.kiezenvoorgroen.nl worden alle bij PMR/750ha betrokken partijen en geïnteresseerden tijdig geïnformeerd over actuele ontwikkelingen.

Planning

De deelprojecten van het programma PMR/750ha bevinden zich thans in de Ontwerp/RO-fase. De inzet van de PMR-partners is voor alle deelprojecten van PMR/750ha gericht op in 2009 vastgestelde bestemmingsplannen. Het belang van in 2009 vastgestelde bestemmingsplannen wordt ingegeven door de politieke koppeling tussen Maasvlakte 2 en PMR/750ha. In de onderstaande figuur is een planning opgenomen, waarbij per deelproject de mijlpalen voor 2008, 2009 en 2010 zijn weergegeven. Wijzigingen ten opzichte van de in de vierde voortgangsrapportage opgenomen planning worden toegelicht bij de voortgang van de deelprojecten onder de kopjes 'planvorming'. De stippellijnen markeren de peildata van de halfjaarlijkse Voortgangsrapportages PMR/750ha aan de Tweede Kamer.

Voortgang deelprojecten PMR/750ha

- PKB-doel: Landschapspark Buytenland op Midden-IJsselmonde (600ha natuur en recreatiegebied)

Organisatie

In de verslagperiode is de uitvoeringsorganisatie bezig geweest met de volgende opgaven:

- De planprocedures (MER en bestemmingsplan) plannen, begeleiden en uitvoeren;
- Komen tot één ruimtelijke planvariant en de juridische verankering daarvan;
- Grondverwerving en ontwikkelingsstrategie opzetten, uitvoeren en monitoren;
- Uitwerking geven aan de ontwikkeling, inrichting en het beheer.

Planvorming

Het milieueffectrapport (MER) is door de provincie Zuid-Holland (initiatiefnemer) afgerond en door Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland aan de gemeente Albrandswaard (bevoegd gezag)

aangeboden. Het in het MER opgenomen voorkeursalternatief is door Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland vastgesteld. Het voorkeursalternatief beoogt een goede balans te bieden tussen de in de PKB PMR genoemde natuur- en recreatiedoelen enerzijds, en het behoud van waardevolle kwaliteiten van het bestaande landschap anderzijds. De

gemeenteraad heeft op 11 november 2008 het MER aanvaardbaar verklaard, een voorbereidingsbesluit genomen en het voorontwerp-bestemmingsplan vrijgegeven voor inspraak. Van 28 november 2008 tot en met 8 januari 2009 hebben het MER en het voorontwerpbestemmingsplan ter visie gelegen. Op 2 december 2008 is er een informatieavond in het gemeentehuis geweest voor de direct belanghebbenden, de bewoners in het gebied. Doel was de bewoners erop te wijzen hoe hun individuele belangen in het geding kunnen zijn. Op 9 en 11 december 2008 zijn meer algemene en aangaande de MER formele bijeenkomsten georganiseerd, waar men naast het verkrijgen van informatie ook direct kon inspreken. Het Inspraakpunt van Verkeer en Waterstaat heeft deze bijeenkomsten in samenwerking met de provincie en de gemeente georganiseerd. De gemeente heeft het MER en het voorontwerpbestemmingsplan ook naar de wettelijke adviseurs gezonden, waaronder de Commissie voor de m.e.r. In het kader van de inspraak op het MER en het voorontwerpbestemmingsplan zijn ruim 150 reacties binnengekomen. Diverse burgers en (agrarische) bedrijven in en buiten het plangebied verzetten zich tegen de voorgenomen gebiedstransformatie uit de PKB. Ook zijn reacties gericht op verduidelijking van MER en voorontwerpbestemmingsplan. De wettelijke adviseurs zien het Voorkeursalternatief als een basis om de ruimtelijke keuzen in het bestemmingsplan in overeenstemming te brengen met de uitgangspunten van de PKB. Het advies over het MER van de Commissie voor de m.e.r. volgt medio februari 2009.

Vanaf januari 2009 wordt het ontwerpbestemmingsplan voorbereid. Er worden diverse studies verricht ter onderbouwing en uitwerking van de in het voorontwerp gegeven inrichting van de drie gebiedsdelen (een recreatie-, natuur- en natuurakkerdeel), ontsluiting, waterhuishouding, technische en financiële uitvoerbaarheid. Hierbij worden uiteraard de binnengekomen reacties en adviezen betrokken om te komen tot een goede afweging van de in het geding zijnde belangen. Opzet is om het ontwerpbestemmingsplan voor de zomer van 2009 in de inspraak te brengen, zodat het bestemmingsplan eind september 2009 door de gemeenteraad kan worden vastgesteld. Daarna volgt de wettelijke beroepsprocedure. Na een positieve uitspraak van de Raad van State, is het bestemmingsplan onherroepelijk en heeft het deelproject Buytenland een stevig juridisch fundament. Na vaststelling van het bestemmingsplan kan begonnen worden met het voorbereiden van de onteigening. Het is de verwachting dat de grondverwerving hierdoor een sterke impuls krijgt.

De planvorming ligt op schema. De geplande mijlpalen worden naar verwachting gehaald.

Grondverwerving

Zolang het bestemmingsplan niet is vastgesteld, is de provinciale inzet gericht op het ‘minnelijk’ verwerven van gronden, waarbij de grondeigenaar en de provincie in overleg komen tot een prijs en voorwaarden voor verkoop. In het zuidelijke deel gebied (het gebied ten zuiden van de Essendijk) gebeurt dit op basis van volledige schadeloosstelling. Het verwervingskader hiervoor is de door Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland in mei 2008 vastgestelde ruimtelijke visie. De PKB PMR, de UWO PMR/750ha en de ruimtelijke visie geven immers voldoende zekerheid over de toekomstige bestemming van het plangebied ten zuiden van de Essendijk, namelijk grootschalige natuurontwikkeling. Voor het gebied ten noorden van de Essendijk is de bestemming minder eenduidig en kan de volledige schadeloosstelling nog niet worden toegepast. De bestemming voor dit gebied wordt momenteel nader uitgewerkt.

In 2008 is van de eigenaren en pachters onderzocht welke wensen zij hebben. Enkele grote agrarische bedrijven (ca. 100 hectare) opteren voor bedrijfsverplaatsing. Voor één bedrijf is geschikte ruilgrond gevonden. In de verslagperiode is een aanvang gemaakt met de onderhandelingen. De inzet voor de komende periode is gericht op het bereiken van een overeenkomst. Daarna kan de verplaatsing geregeld worden. Tevens wordt met een aantal andere bedrijven onderzocht of zij kunnen worden ingepast in het toekomstige landschapspark, als zij hun bedrijfsvoering aanpassen aan de nieuwe bestemming. Daarnaast zijn twee biedingen gedaan om bedrijfsgrond op te kopen. Tot op heden heeft dat niet geresulteerd in een transactie.

De grondverwerving komt langzaam op gang, maar past binnen de in het Uitvoeringsprogramma PMR/750ha opgenomen planning en afspraken.

Vorbereiding op het beheer

De provincie Zuid-Holland betreft beheerders tijdens de planvormingsfase, aangezien deze vanuit hun expertise goed kunnen adviseren over kostenoptimalisatie van de verschillende varianten.

Communicatie

Om de dialoog met de omgeving te versterken en gebruikers bij de ontwikkelingen van het gebied te betrekken is op 20 september 2008 een informatiedag Buytenland georganiseerd. Deze informatiedag kende een laagdrempelige opzet met als doel een zo groot mogelijke groep bewoners en betrokkenen te informeren over de uitgangspunten en het doel van het project Buytenland. De informatiedag is bezocht door ca. 700 belangstellenden. Op deze dag is inzicht gegeven in de planning en de momenten waarop inspraak mogelijk is. Op 15 december 2008 zijn belangrijke Buytenland-stakeholders (alle betrokken overheden en diverse belangenorganisaties) bijeengekomen om minister Verburg van LNV te informeren tijdens twee rondetafelgesprekken.

Geïnteresseerden konden inspreken op het MER en een eerste reactie geven op het voorontwerpbestemmingsplan. Tijdens inspraakavonden in Albrandswaard en Barendrecht zijn levendige discussies gevoerd over de meerwaarde van het nieuw aan te leggen landschapspark. Het milieueffectrapport (MER) Buytenland is, inclusief publiekssamenvatting, gratis op te vragen bij het Inspraakpunt.

Het Strategisch Omgevingsmanagement (SOM) wordt verder geprofessionaliseerd door het uitvoeren van belevingswaardeonderzoeken. Met de belevingswaardeonderzoeken willen de provincie Zuid-Holland en de gemeente Albrandswaard meer zicht krijgen op de precieze wensen en behoeften van de stedelingen die in de omgeving van Buytenland wonen. Zij zijn immers de toekomstige gebruikers van het landschapspark. De uitkomsten van deze onderzoeken vormen belangrijke input voor het bestemmingsplan.

Er is een digitale nieuwsbrief gelanceerd voor betrokkenen bij het Landschapspark Buytenland. Deze nieuwsbrief verschijnt, net als de papieren versie, om de twee maanden. Via de website www.kiezenvoorgroen.nl is het sinds kort mogelijk dat belanghebbenden zich inschrijven voor klankbordgroepen die zich in 2009 gaan bezighouden met belevingswaardeonderzoeken en een interactief beleidsproces voor het Landschapspark Buytenland. De eerste 25 aanmeldingen zijn binnen.

- PKB-doel: Noordrand: Schiezone (50ha natuur- en recreatiegebied) en Schiebroekse en Zuidpolder (“Vlinderstrik”, 100ha natuur- en recreatiegebied)

Organisatie

In de verslagperiode is de uitvoeringsorganisatie van de gemeente Rotterdam aangepast op de voortgang van de projecten.

Schiezone

De organisatie van de Schiezone heeft zich verder toegespitst op de juridisch-planologische procedure die nodig is om de plannen voor de Schiezone tot uitvoering te kunnen brengen: het bestemmingsplan. Daarnaast bereidt de organisatie zich – in goede samenwerking met de Vereniging Natuurmonumenten – voor op de uiteindelijke realisatie van het natuur- en recreatiegebied. Hierbij gaat het vooral om de verwerving van gronden en de uitwerking van de inrichting en het beheer van het gebied.

Vlinderstrik

De organisatie van de Vlinderstrik is in de tweede helft van 2008 gestart met het juridisch verankeren van het vastgestelde masterplan voor het gebied door aanpassing van de vigerende bestemmingsplannen in de gemeenten Rotterdam en Lansingerland.

Planvorming

Voor beide projecten in de Noordrand is gewerkt aan het bestemmingsplan. In de Vlinderstrik ging dit gepaard met een MER-beoordeling.

Schiezone

In de inspraakperiode hebben onder andere bewoners, betrokkenen, maatschappelijke partijen en wettelijke overlegpartners schriftelijke en mondelinge inspraakreacties ingediend in relatie tot het voorontwerpbestemmingsplan Schiezone. De antwoorden op de inspraakreacties zijn gebundeld in een inspraaknota, die op een later moment als onderdeel van het

ontwerpbestemmingsplan ter inzage zal worden gelegd. Deels naar aanleiding van deze reacties, maar ook door nadere planuitwerking van de projectorganisatie is het bestemmingsplan aangepast. Het ontwerpbestemmingsplan is gereed voor bestuurlijke besluitvorming. Het college van B&W van de gemeente Rotterdam zal het ontwerpbestemmingsplan vanaf maart 2009 ter inzage leggen. Diverse vragen en reacties in de inspraakronde hadden geen betrekking op het voorontwerpbestemmingsplan, maar op de verdere planvorming en uitvoering, zoals de recreatieve inrichting en bereikbaarheid, de natuurwaarden en het toekomstig beheer door de Vereniging Natuurmonumenten. Natuurmonumenten heeft een concept ‘inrichtings- en beheerplan’ opgesteld. In de communicatie over dit inrichtings- en beheerplan (2009) worden naar verwachting veel van dit soort vragen beantwoord.

Vlinderstrik

Na vaststelling van het Masterplan Vlinderstrik is de projectorganisatie gestart met de ruimtelijke procedures: een bestemmingsplan voor beide gemeenten (en bijbehorende procedure voor een eventueel exploitatieplan) en een MER-beoordeling. Deze laatste procedure komt voort uit het feit dat het Masterplan Vlinderstrik een groter gebied betreft dan alleen de PMR-opgave van 100ha. De MER-beoordeling heeft de planning van het voorontwerpbestemmingsplan enigszins vertraagd. Beide documenten zijn gereed voor aanbidding aan de colleges van B&W van de gemeente Rotterdam en Lansingerland. In de bestuurlijke besluitvorming en de ruimtelijke procedures trekken de gemeenten samen en daarmee gelijktijdig op.

De projectorganisatie heeft met 3 potentiële beheerders gesprekken gevoerd. Allen hebben een visie op het toekomstig beheer van de Vlinderstrik en bijbehorende offerte ingediend. De drie 'biedingen' zullen in de komende periode worden vergeleken op hun inhoudelijke visie en financiële onderbouwing. Er zijn nog geen verdere afspraken gemaakt.

De planvorming voor de Schiezone en de Vlinderstrik loopt iets achter op de planning ten opzichte van de Vierde Voortgangsrapportage PMR/750 ha, maar past binnen de met de UWO en het Uitvoeringsprogramma gemaakte afspraken. Bij de Vlinderstrik ligt de oorzaak in de MER-beoordeling. Het onderzoek hiervoor heeft meer tijd in beslag genomen dan vooraf ingecalculeerd. Bij de Schiezone ligt de oorzaak van de vertraging in de implementatie van de Grondexploitatiewet. De mogelijke impact van deze wet op het bestemmingsplan Schiezone is pas in een laat stadium duidelijk geworden.

Communicatie

Schiezone

De insprekers op het voorontwerpbestemmingsplan hebben een verslag van de inspraakavond ontvangen. Via de website www.kiezenvoorgroen.nl blijven het Masterplan Schiezone en het voorontwerpbestemmingsplan beschikbaar voor inzage. Ook volgende (plan)producten zullen op deze manier beschikbaar komen. Tijdens het opstellen van het inspraakrapport en het ontwerpbestemmingsplan is er niet actief gecommuniceerd met bewoners, bedrijven en betrokkenen. Hiermee wordt in het vroege voorjaar van 2009 weer gestart, wanneer de bestemmingsplanprocedure wordt vervolgd en het inrichtings- en beheerplan voor het natuur- en recreatiegebied verder zal worden uitgewerkt. Uiteraard is er op individueel niveau contact tussen de gemeente Rotterdam, Vereniging Natuurmonumenten en bewoners en betrokkenen. Hierbij worden zoveel mogelijk communicatielijnen benut, waaronder bijvoorbeeld de informatieavonden die ter gelegenheid van de aanleg van Maasvlakte 2 in de regio plaatsvinden..

Vlinderstrik

Na vaststelling van het Masterplan Vlinderstrik is de aandacht in de tweede helft van 2008 uitgegaan naar het voorontwerpbestemmingsplan. Het voorontwerp is gebaseerd op het vastgestelde masterplan. In deze volgende fase worden bewoners en betrokkenen niet actief om inbreng verzocht. Deze inbreng wordt in de komende periode – met terinzagelegging en inspraak – wel weer bewust 'gezocht'. De voorbereiding voor dit communicatietraject is inmiddels gestart; 'zorgvuldigheid' en 'dialoog' staan hierin centraal. Het individuele contact met bewoners en betrokkenen in het kader van verwerving en ruimtelijke inpassing gaat onverminderd voort. Ook hier worden alle communicatielijnen benut. In 2009 wordt de eerste nieuwsbrief Vlinderstrik uitgegeven.

Grondverwerving

Schiezone

De gemeente Rotterdam heeft reeds een groot deel (ca. 80%) van de betreffende gronden in bezit. Daarnaast zullen in de Schiezone gronden van twee particuliere eigenaren aangekocht moeten worden. Hoewel gesprekken en onderhandelingen hierover gaande zijn, heeft grondverwerving in deze periode niet plaatsgevonden. Alle pachters hebben in 2008 de betreffende gronden op basis van voortgezet gebruik nog kunnen gebruiken. Vereniging Natuurmonumenten heeft dit jaar met alle gebruikers nadere afspraken gemaakt voor 2009 en verder. De overdracht van de Rotterdamse grond aan Vereniging Natuurmonumenten is volledig voorbereid. Formele overdracht dient nog door de notaris te worden bekrachtigd.

Vlinderstrik

Ook in de Vlinderstrik heeft de gemeente Rotterdam al een groot aantal hectares in bezit (ca. 70% van het PKB-zoekgebied). Deze Rotterdamse gronden worden ingebracht. Tevens zullen er gronden van diverse eigenaren aangekocht moeten worden. Hiervoor is een eerste strategie voor de verwerving opgesteld. De beschikbaarheid van budget van de PMR-bijdragen en andere (aanvullende) bijdragen zijn hierin grotendeels leidend. Daarnaast wordt in de fasering van de diverse verwervingen ook rekening gehouden met de - per situatie verschillende - bedrijfseconomische perspectieven van eigenaren en ondernemers voor het moment van opkopen van de desbetreffende grond(en). De verwervingsstrategie biedt ook in communicatieve zin duidelijkheid aan eigenaren over de gewenste planning van de aankopen. Met het vaststellen van de grondexploitatie later dit jaar wordt de verwervingsstrategie definitief gemaakt.

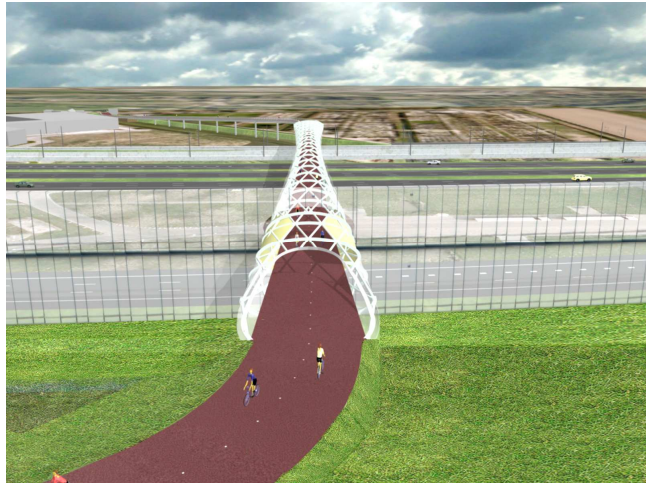
- PKB-doel: Groene Verbinding: wandel- en fietsverbinding over infrastructuurbundel

Organisatie

De bestuurlijke afstemming en de communicatie voor het deelproject Groene Verbinding verlopen via de projectorganisatie van het deelproject Landschapspark Buytenland.

Planvorming

De Stadsregio Rotterdam heeft in september 2006 het Ingenieursbureau Gemeentewerken opdracht gegeven een architectonisch voorontwerp te maken voor de Groene Verbinding en het proces rondom de Groene Verbinding te coördineren. Het voorontwerp is in oktober 2007 opgeleverd. In april 2008 is opdracht verleend voor het definitieve ontwerp.

De afstemming met ProRail over vernieuwde technische uitgangspunten voor de constructie boven het spoor en de wijze van

aanbesteding nam veel extra tijd in beslag, ondanks dat bij het ontwerp rekening is gehouden met de werkwijze en eisen van ProRail. Uiteindelijk is eind oktober 2008 vanuit ProRail een nieuwe, definitieve hoogte afgegeven voor het kunstwerk boven het spoor. Omdat dit essentiële informatie betrof voor de constructieberekeningen van het gehele kunstwerk hebben de werkzaamheden voor het definitief ontwerp tijdelijk stil gelegen. Inmiddels zijn de werkzaamheden weer opgepakt en wordt voor het spoorse gedeelte van het kunstwerk gewerkt aan een inhaalslag samen met een door ProRail gecertificeerd ingenieursbureau. De consequenties van de nieuwe hoogte voor het ontwerp zullen dan duidelijk worden. Ook over de wijze van aanbesteding van het spoorse gedeelte is duidelijkheid gekomen. Het ingenieursbureau Gemeentewerken kan in opdracht van de Stadsregio de aanbestedende dienst worden. Gemeentewerken wordt in de uitvoering bijgestaan door een door ProRail gecertificeerde partij. Deze afspraken zullen in een uitvoeringsovereenkomst met ProRail worden vastgelegd.

De oplevering van het definitieve ontwerp staat gepland voor de zomer van 2009. De start van de uitvoering vindt medio 2010 plaats. Hoewel de uitvoering later start dan voorzien in de Vierde Voortgangsrapportage kan de Groene Verbinding overeenkomstig de planning van het Uitvoeringsprogramma PMR/750ha in 2012 worden opgeleverd.

In de projectomgeving van de Groene Verbinding zijn twee andere ontwikkelingstrajecten gaande waar de Stadsregio Rotterdam door middel van voorinvesteringen op heeft geanticipeerd. Het betrof de bouw van het geluidsscherm A15 ter hoogte van de woningbouw locatie Portland en de wandelwal achter dit geluidsscherm. Door het combineren van werkzaamheden kan er efficiënter gewerkt worden.

De uitvoeringsovereenkomst met Rijkswaterstaat kan begin 2009 worden ondertekend. De afspraken zijn op ambtelijk niveau akkoord bevonden.

Communicatie

Voor de Groene Verbinding is een communicatieplan gemaakt. Tijdens de definitieve ontwerpfase en voorafgaand aan de ruimtelijke ordeningsprocedures zal actief naar buiten toe gecommuniceerd worden over de Groene Verbinding.

Routereservering Groene Verbinding

Scope / doelstellingen

De ambitie is om de gehele Zuid- en Schiebroekse Polder integraal tot natuur- en recreatiegebied te ontwikkelen. Deze ambitie wordt ingegeven door het belang van het gebied op lokale en regionale schaal. Een integrale natuur- en recreatieontwikkeling voor de gehele Zuid- en Schiebroekse polder bestrijkt samen ongeveer 140ha. De PMR-opgave voor de Zuid- en Schiebroekse polder betreft de ontwikkeling van 100ha. Er hebben zich in de verslagperiode geen ontwikkelingen voorgedaan die aanleiding geven tot scopewijzigingen.

Financiën

In de verslagperiode zijn geen grote uitgaven gedaan ten laste van het programmabudget (peildatum 31 december 2008). Onderstaande tabel biedt inzicht in de uitgaven.

Uitgaven (x €1.000)

Uitgaven	t/m 2007	Boekjaar 2008	Totaal
Landschapspark Buytenland, incl. Programmasturing 750ha (zie 1)	€ 2.116	€ 1.326	€ 3.442
Vlinderstrik en Schiezone (zie 2)	€ 28.596	€ 1.956	€ 30.552
Groene Verbinding	€ 588	€ 195	€ 783
Totaal uitgaven	€ 31.300	€ 3.477	€ 34.777

(1) De voor Landschapspark Buytenland, incl. Programmasturing 750ha gemelde uitgaven betreffen de periode van 20 november 2006 (=aanvangsdatum) t/m 2007 en 2008. De voorbereidingskosten voor de periode tot 20 november 2006 zijn nog niet verwerkt en worden in de eerstvolgende voortgangsrapportage gepresenteerd;

(2) De financiële verantwoording over 2008, welke conform UWO inclusief accountantsverklaring wordt opgeleverd, geeft de definitieve cijfers over 2008.

Voor het project Buytenland (incl.de programmasturing op de 750 hectare) is € 117 miljoen (prijspeil 2002) beschikbaar. Uit de in 2008 verschenen grondprijmonitor 2007 van LNV en de lopende onderhandelingen met grondeigenaren, blijkt dat de grondprijs hoger is dan aanvankelijk voorzien. Vooralnog is het de verwachting dat de PMR-opgave van 600ha financieel uitvoerbaar is (zie risicoparagraaf).

Voor de twee projecten in de Noordrand van Rotterdam is € 30,5 mln (prijspeil 2002) beschikbaar. Daarbij is een verdeling van de gelden gemaakt tussen de Schiezone (50ha) en de Zuid- en Schiebroekse Polder (100ha). De (financieel sluitende) grondexploitatie Schiezone is bij de vaststelling van het Masterplan in uitvoering gegaan. Het vastgestelde Masterplan beschrijft het ruimtelijke plan voor de gehele Vlinderstrik (140ha). De ontwikkeling van de PMR-opgave van 100 hectare is financieel uitvoerbaar. De 40 aanvullende hectares zijn financieel nog niet volledig gedekt (zie risicoparagraaf).

De kostenraming voor de Groene Verbinding is bij oplevering van het voorontwerp-fasedocument (oktober 2007) aangepast op basis van de nieuwste inzichten. Verschillende kostenposten zijn hoger geworden door hogere bouw- of onderhoudskosten, maar deze vallen weg tegen meevallers en doordat de risicoreservering van 25% naar 20% is teruggebracht. Hierdoor is de kostenraming ten opzichte van augustus 2006 slechts met circa € 150.000 toegenomen en bedraagt nu € 23,3 miljoen (prijspeil augustus 2007). Daarmee is de realisatie van de Groene Verbinding binnen het taakstellend budget uitvoerbaar. De kostenraming wordt per procesfase geactualiseerd. De volgende kostenraming vindt bij de oplevering van het definitieve ontwerp plaats.

Risico's

De vier deelprojecten van PMR/750ha hebben verschillende risicoprofielen. Zo beschikt de gemeente Rotterdam als projecttrekker van de Noordrand over een groot deel van de gronden in de Noordrand. Daarmee is het risico voor de gemeente Rotterdam in relatie tot de grondverwerving voor de Noordrand kleiner dan het risico voor de provincie Zuid-Holland in relatie tot de grondverwerving voor het deelproject Landschapspark Buytenland. In december 2008 is voor elk deelproject een actuele risicoanalyse uitgevoerd. Na enkele meer algemeen geldende risico's, volgt per deelproject een overzicht met de meest belangrijke risico's en bijpassende beheersmaatregelen.

Algemeen

- Via bestemmingsplannen moet de ontwikkeling van de deelprojecten planologisch worden geborgd. Dit vergt tijd, met een risico op ongewenste vertraging. Betrokken partijen zetten in op een snel en zorgvuldig planologisch traject met ruimte voor voldoende maatschappelijke betrokkenheid;
- Het PMR-budget wordt verspreid over enkele jaren beschikbaar gesteld. De uitvoering van de projecten vertoont daarmee in principe eenzelfde fasering. Langjarige spreiding van de uitvoering zorgt voor risico's bij de planologische procedures, op sterke prijs- en rentestijgingen en het behoud van maatschappelijk draagvlak. Om dit risico te beheersen is het belangrijk de projectgeschiedenis vast te leggen; een eenduidige archivering en projectaanpak, het zorgdragen voor een officiële en traceerbare besluitvorming. Het structureel updaten van de grondexploitatie en daarbij rekening houdend met rente- en prijsstijgingen is een andere belangrijke beheersmaatregel om dit risico te beperken.

Landschapspark Buytenland

De belangrijkste risico's voor Landschapspark Buytenland in deze fase van de planvorming:

Grondverwerving

- De 'minnelijke' grondverwerving loopt minder hard dan aangenomen. Met de in mei 2008 door Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland vastgestelde ruimtelijke visie is een belangrijke beheersmaatregel genomen om de voortgang van de grondverwerving gedurende de minnelijke fase te borgen. Op grond van dit besluit is het mogelijk om aan de (agrarische) ondernemers in het zuidelijk gedeelte van het plangebied biedingen te doen voor aankoop van grond op basis van volledige schadeloosstelling. De provincie Zuid-Holland en de gemeente Albrandswaard spannen zich daarnaast maximaal in voor een eind september 2009 door de gemeenteraad van Albrandswaard vastgesteld bestemmingsplan. Het is de verwachting dat de grondverwerving hierdoor een sterke impuls krijgt;
- Een hogere grondprijs, een mogelijk hogere schadeloosstelling voor bedrijven en een mogelijk te laag ingeschatte kostenpost voor bodemonderzoek naar vervuiling. Gevolg is dat er mogelijk minder budget resteert voor beheer en inrichting en minder budget om onvoorziene risico's te dekken. Mochten deze risico's zich voordoen, dan is een belangrijke beheersmaatregel het maken van keuzes inzake de omvang van het te verwerven gebied en de mogelijkheid tot zelfrealisatie. Door de beheerkosten mee te nemen in de aanbesteding van de planrealisatie (PPS-contract) kan mogelijk een kostenbesparing op de beheeruitgaven gerealiseerd worden.

Planvorming

- Omdat in de PKB PMR besluiten zijn verankerd als Beslissingen van wezenlijk belang, is het planologisch zwaartepunt op het niveau van de gemeente Albrandswaard komen te liggen. Het risico daarbij is dat de (inspraak)procedures bij het bestemmingsplan mogelijk leiden tot vertraging, waarbij het risico groter wordt wanneer het PKB-plangebied van 600ha en het aanpalende gebied op Midden-IJsselmonde procedureel in één bestemmingsplan aan elkaar worden gekoppeld. De provincie Zuid-Holland kiest voor een oplossingsrichting waarbij de provincie zich beperkt tot het PKB-plangebied van 600ha, omdat de scope en budgettering zich beperken tot dit gebied. De herziening van het bestemmingsplan betreft een groter gebied, incl. de Rand van Rhoon, dat overwegend conserverend wordt bestemd. Hiermee wordt vertraging van het project Buytenland voorkomen. In nauwe samenwerking met de gemeente Albrandswaard stuurt de provincie Zuid-Holland op een eind september 2009 door de gemeenteraad vastgesteld bestemmingsplan. Hierbij wordt gewerkt aan draagvlak voor en communicatie over de inhoud;
- De uitwerking van het voorkeursalternatief in het bestemmingsplan. De gemeente Albrandswaard heeft onderdelen van het voorkeursalternatief van de provincie Zuid-Holland en de Albrandswaardse variant opgenomen in het voorontwerpbestemmingsplan. De Albrandswaardse variant wijkt op enkele onderdelen af van het voorkeursalternatief. Mede op grond van de uitkomsten van thans in uitvoering zijnde studies naar onder meer de meest wenselijke uitwerking van de PKB en besluitvorming over de binnengekomen reacties op het voorontwerpbestemmingsplan wordt het ontwerpbestemmingsplan opgesteld. Uitgaande van het voorkeursalternatief en voortschrijdend inzicht zal de provincie Zuid-Holland zich, in het kader van het strategisch omgevingsmanagement en de communicatie over het project, in overleg met betrokken partijen maximaal inspannen om Buytenland binnen de gemaakte afspraken te ontwikkelen.

Maatschappelijk draagvlak

- Het behoud van het maatschappelijk draagvlak. Het risico van het ontbreken daarvan wordt beheerst door het organiseren van een professionele communicatie met direct betrokkenen en maatschappelijke partijen. Zo volgt in het kader van strategisch omgevingsmanagement in 2009 een belevingswaardeonderzoek onder de stedelingen die dichtbij het beoogde landschapspark wonen, met als doel beter zicht te krijgen op de behoeften van toekomstige gebruikers. De resultaten van het onderzoek zullen worden benut voor het bestemmingsplantraject.

Schiezone en Vlinderstrik

De belangrijkste risico's voor de Noordrand-deelprojecten in deze fase van de planvorming:

Grondverwerving

- Om de PMR-opgave conform de UWO te realiseren, dienen particuliere gronden te worden aangekocht. Hoewel waar mogelijk wordt aangekocht op minnelijke basis, kan met een nieuw bestemmingsplan ook tot onteigening worden overgegaan. Het volgen van deze procedure heeft consequenties voor de planning en mogelijk financieel. De verwerving van deze gronden zal dan 1-2 jaar later plaats kunnen vinden, maar past binnen de met de UWO en het Uitvoeringsprogramma gemaakte afspraken;

- De in de PKB aangegeven begrenzing – te weten het zoekgebied voor de 100ha in de Zuid- en Schiebroekse Polder – volgt niet de logische begrenzing van percelen. De percelen van de in te brengen (Rotterdamse) en de aan te kopen (particuliere) grond in de Vlinderstrik lopen door in de aangrenzende reserveringszone van de toekomstige A13/16. Mogelijk leidt dit tot gedwongen aankopen buiten het PKB-gebied. Binnen het projectbudget voor de Schiebroekse Polder en Zuidpolder – conform de UWO PMR 750ha – is geen rekening gehouden met een kostenpost voor deze gronden in de reserveringszone. De verwervingsstrategie brengt dit risico nader in kaart; het belicht de keuzes ten aanzien van de omvang en planning van deze verwervingen en daarmee de ware (financiële) grootte van dit risico. Om dit risico te beheersen zal vroegtijdige en heldere afstemming met de projectorganisatie A13/16 plaatsvinden.

Planvorming

- De gemeente Rotterdam en de Stadsregio Rotterdam (via Groenakkoord) zijn bereid bij te dragen aan de 40 aanvullende hectares in de Vlinderstrik. Hiermee is deze extra opgave echter niet volledig gedekt. Gezien de ruimtelijke en procedurele verwevenheid tussen de PMR-hectares en de extra opgave, kan het uitblijven van voldoende financiering consequenties hebben voor de planning van de PMR-opgave in de Vlinderstrik. Betrokken partijen spannen zich maximaal in om de financiering van de extra opgave volledig gedekt te krijgen. Mocht dit onverhoopt niet lukken dan dient een bestemmingsplan opgesteld te worden dat realisatie van de PMR-opgave borgt.

Maatschappelijk draagvlak

- Het behoud van het maatschappelijk draagvlak is belangrijk. De communicatie heeft tot doel zowel tijdens de planvorming als de realisatie mee te helpen draagvlak te creëren voor de plannen en een goede dialoog met de omgeving aan te gaan. Hierin staat transparantie, integriteit en verloop volgens democratische spelregels centraal. Een belangrijke beheersmaatregel hierbij is het hanteren en uitvoeren van het communicatieplan dat zowel voor de Schiezone als de Vlinderstrik is opgesteld.

Voortschrijdend inzicht bij de volgende fase van de planvorming zal de meer projectinhoudelijke risico's zichtbaar maken.

Groene Verbinding

De belangrijkste risico's voor de Groene Verbinding in deze fase van de planvorming:

Planvorming

- Vertraging in de realisatie kan ontstaan door het niet tijdig verkrijgen van benodigde bouwvergunningen en instemming van de welstand/bouw en woningtoezicht. De beoordelende instanties worden daarom gedurende het ontwerpproces aan de hand van voorbesprekingen op de hoogte gehouden van de voortgang rondom de Groene Verbinding;
- De afspraken over beheer en onderhoud kunnen worden gemaakt op basis van het definitieve ontwerp. Dit betekent dat de procedures rondom de vaststelling van het definitieve ontwerp vertraging kunnen opleveren in de voortgang en tijdstip van definitieve vaststelling van de uitvoeringsovereenkomsten. De beheerders zijn betrokken bij het maken van het definitieve ontwerp. Er wordt zo snel mogelijk begonnen met een voorstel voor een uitvoeringsovereenkomst voor beheer en onderhoud.

Organisatie en kwaliteit

Auditresultaat

In 2008 hebben de provincie Zuid-Holland, de gemeente Rotterdam en de Stadsregio Rotterdam een audit laten uitvoeren voor PMR/750ha. Het algehele oordeel met betrekking tot de programma- en projectbeheersing is positief, waarbij het belangrijkste verbeterpunt betrekking heeft op de implementatie van het risicomanagement en een betere verankering daarvan binnen de betrokken (project)organisaties.

Verbeteracties

Om deze verbetering te realiseren zijn in de verslagperiode twee belangrijke stappen gezet:

1. Er zijn twee gezamenlijke risicosessies voor de vier deelprojecten van PMR/750ha georganiseerd met vertegenwoordigers van de provincie, de gemeente en de stadsregio. Deze sessies waren kwalitatief van aard, waarbij op een systematische wijze de risico's en bijbehorende beheersmaatregelen zijn geïnventariseerd en vastgelegd;
2. Er is een start gemaakt met het opzetten van een risicomanagementproces, gericht op het systematisch en continue identificeren, beheersen en registreren van risico's, waarbij recht wordt gedaan aan de sturing en coördinatie op programmaniveau en de eigen verantwoordelijkheid van de deelprojecten binnen PMR/750ha voor de (actualisatie van de) eigen risicodossiers.

In de komende periode is de aandacht van de provincie Zuid-Holland gericht op de verdere implementatie van het risicomanagementproces dat zowel op programmaniveau als voor het project Buytenland wordt doorlopen. Voor het project Buytenland wordt een kwantitatieve risicoanalyse uitgevoerd. De provincie zal het doorlopen van het risicomanagementproces door de andere uitvoerende partijen blijven stimuleren.

De gemeente Rotterdam zal het risicomanagement verankeren in de projectorganisatie door structureel tijdens het projectteamoverleg en andere sturende gremia de beheersmaatregelen van de belangrijkste en grootste risico's te evalueren en vervolgens indien nodig te herzien en/of te verbeteren. De kwalitatieve en de kwantitatieve risicoanalyse zelf (resp. riskmapping en Crystal ball analyse) wordt tevens structureel (halfjaarlijks) geactualiseerd.

Met de vaststelling van de gehele grondexploitatie PMR/150ha in 2009 krijgt de verdere implementatie van het risicomanagement in de projectorganisatie vorm.

Om de vastlegging van de afspraken die volgen uit de overleggen tussen de Stadsregio Rotterdam (opdrachtgever) en ingenieursbureau Gemeentewerken te verbeteren, worden deze sinds oktober 2008 in verslagen vastgelegd. De verbetering van het projectplan Groene Verbinding is vertraagd vanwege de discussie met ProRail over vernieuwde technische uitgangspunten voor de constructie boven het spoor en de wijze van aanbesteding. Deze discussie is eind 2008 afgerond. Het projectplan zal hierop worden aangepast, met inachtneming van de verbeterpunten (betere beschrijving business case, toevoegen kwaliteitshoofdstuk en betere beschrijving werkzaamheden).

Accountantsverklaringen

In lijn met de controleprotocollen voor PMR/750ha van LNV, hebben de provincie Zuid-Holland, de gemeente Rotterdam en de Stadsregio Rotterdam accountantscontroles laten uitvoeren voor het programma en de deelprojecten van PMR/750ha over 2008.

De drie (goedkeurende) accountantsverklaringen zijn aangeboden aan de Minister van LNV.

Bijlage 1: programmabeheersstructuur PMR/750ha

